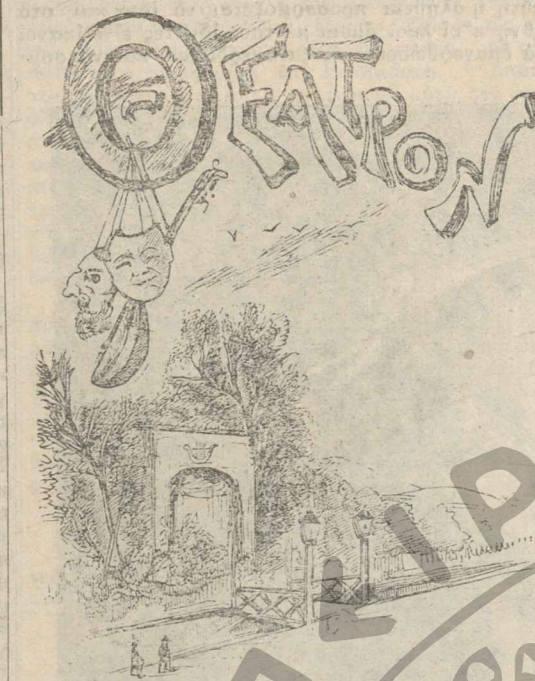

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΛΑΣΚΑΡΗ

Κον Ε. Χαλαραμπίδην. Πειραιᾷ.— Εὐχαριστοῦ
μεν πολύ. Θὰ ἐνθυμηθῶμεν τὴν καλὴν πρότερον
σας ἐν καιρῷ.

Εἰκ. 17. Πρόγραμμα τοῦ καταφανοῦς θεάτρον «Παράδεισος»

ΜΙΑ ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Β' Η ΝΕΟΛΙΘΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

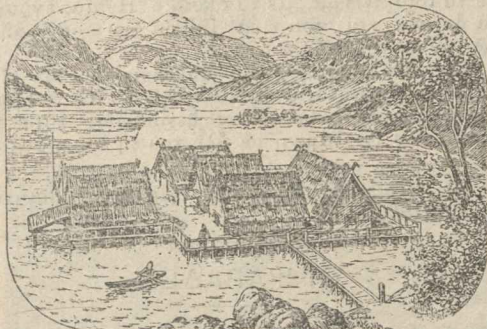
Ο δεύτερος σταθμός του ανθρώπινου πολιτισμού και της τέχνης είναι η εποχή του σιλικονίου λίθου (του λευασμένου λίθου, των αρχαίων). Λέγεται του σιλικονίου λίθου, διότι ο άνθρωπος δεν αρκείται εις τα πρωτόγονα εργαλεία αλλά εκ καλαισθησίας κινούμενος λειάνει και εξοραίζει τα εργαλεία του, τα δε έργα της τέχνης γίνονται εμφανέστερα, τελειότερα και δημιουργικότερα.

Η νεολιθική εποχή αρχίζουσα περίπου από του 10.000 π. Χ. εφάνη μέχρι της εμφάνισης του σιδήρου, μετάλλου έχοντος ανάγκην καμινεύσεως και επομένως γνώσεσιν μηχανικών και χημικών.

Αι χρονολογίαι της αρχής και της λήξεως του νεολιθικού πολιτισμού κυμαίνονται κατά τους διαφόρους λαούς. Διότι αι φυλαί προήχθησαν ταχύτερον λόγω διαφορών κλιματικών λόγων ή και ανάγκης. Άλλαι δε παρέμειναν περισσότερο χρονικόν διάστημα εις την παλαιολιθικήν και την νεολιθικήν περίοδον.

Είνε δε και σήμερα ακόμη φυλαί, αι οποίαι εύρισκονται εις ανάπτυξιν και πολιτισμόν πολυάλογον προς τον νεολιθικόν.

Κατά την νεολιθικήν εποχήν εκτός των λιθικών και οστεϊνών εργαλείων ο χαλκός και ο χρυσός χρησιμεύει και βοηθεί τον άνθρωπον

Λιμναία οικίαις επί πιασάλων

εις τας ανάγκας του και τον στολισμόν του. Παρουσιάζονται έργα πλέον προηγμένα αρχιτεκτονικά, ζωγραφικά και γλυπτικά. Τα εργαλεία έχουν μορφήν καλλιτεχνικήν και ωρισμένην, λεπτότερα και ποικιλώτερα προσαρμοζόμενα προς αιχμάς, βελών, ανάγκας των πολιτισμένων ανθρώπων. Αναγνωρίζονται εύκολως και εις τα αρχαιότερα ακόμη, μαχαίρας, ξυράφια, πελέκεις αϊχμάς βελών και δοράτων, όλα αυτά εξ οψιδιανού λίθου, ως και ξίφη και σκήπτρα κατά τους τελευταίους χρόνους της νεολιθικής περιόδου εκ χαλκού κοσμημένου δια χρυσού.

Η παρουσία των ξυραφίων δεικνύει πόσον παναρχαία είναι η συνήθεια της αποψιλώσεως, ή οποία ενφύ σήμερον υπάρχει δια διακοσμητι-

Ντολμην εις την Ζηλανδίαν

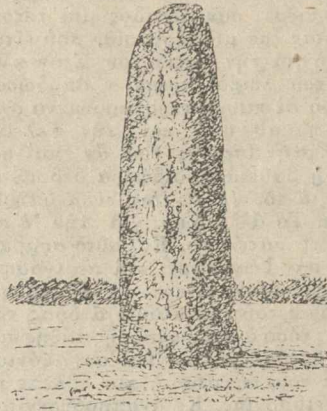
κοὺς λόγους, κατά την λιθίνην εποχήν έχρησιν διὰ νὰ καθιστᾷ τρομερωτέρους εις τοὺς ἐχθροὺς των τοὺς ἀνθρώπους διὰ τῆς κατὰ τύπους ἀποψιλώσεως βοηθουμένης διὰ τοῦ στιγματισμοῦ καὶ χρωματισμοῦ τοῦ προσώπου, ὅπως κάμουν καὶ σήμερον εἰς διάφοροι ἄγριαι φυλαί.

Τὰ ἀρχιτεκτονικὰ μνημεῖα τῆς νεολιθικῆς ἐποχῆς εἶνε, τὰ μεγαλιθικὰ καλούμενα, μεμονωμένος ἐπιμήκης βράχος, ὕψους ἀπὸ ἐνὸς μέχρι τεσσάρων καὶ πέντε μέτρων, ὑψούμενος, ὡς ὀβελίσκος, οἱ λίθοι αὗτοι ὀνομάζονται Μενχίρ. Ἀρθροίσματα δὲ ἀπὸ Μενχίρ ἐμπλεγμένα εις κύκλους ὀνομάζονται Γκογκλέξ. Τὰ πρωτόγονα ταῦτα οἰκοδομήματα ἦσαν τόπος λατρείας, ἀναμνηστικὰ μαζῶν ἢ ἄλλων σπουδαίων γεγονότων ἢ μνημεῖα σε' αὐτῶν νεκρῶν. Ὁ χρόνος ἐφύλαξε ζηλιτύπως αὐτὸ τὸ μυστικόν.

Άλλος τύπος μνημείου μεγαλιθικοῦ εἶνε τὰ Ντολμὲν λίθος μεγάλος, ὀριζόντιος, στηριζόμενος ἐπὶ δύο, τριῶν ἢ τεσσάρων λίθων μὲ μίαν ἐπιφάνειαν, τὴν πρὸς τὰ κάτω, λαξευμένην. Τὰ μνημεῖα ταῦτα συνδυάζονται κάποτε μὲ τύμβους, σωροὺς χώματος, ὁμοίους πρὸς τοὺς

τύμβους τῆς Μυκηναϊκῆς ἐποχῆς καὶ τῶν μετέπειτα χρόνων.

Ἡ κεραμευτικὴ εἶνε πλέον χαρακτηριστικὴ μὲ διακοσμήσεις, χαρακτὰς ἢ ἀναγλύφους ἢ ζωγραφισμένας μὲ πολυχρώμους διὰ τῆς χρήσεως ἀργύλου διαφόρων χρωμάτων, ἀπὸ τοῦ λευκοῦ καὶ τοῦ κίτρινου μέχρι τοῦ βαθέως ἐρυθροῦ καὶ τοῦ ἐρυθρομέλανος.

Μενχίρ εις την Βρετανίαν

Κατὰ τὴν νεολιθικὴν ἐποχήν οἱ ἄνθρωποι συναθροίζονται εις κοινωνίας κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον πολυπληθεῖς, κτίζουν τὰς πρώτας κατοικίας ἐγκαταλείποντες τὰ σπήλαια εις τὰ ὁποῖα κατέκει ο ἄνθρωπος τῆς παλαιολιθικῆς ἐποχῆς καὶ πρὸς ἄμυναν πρὸς τὸν ἐχθρὸν καταφεύγει εις λίμνας καὶ ἴσως παραθαλάσσια, κτίζει καλὸν ἐντὸς τῆς λίμνης, ἐγκαινιάζων τὰς λιμναίας οἰκίας, ἀρθροίσματα καλυβῶν ἐντὸς τῶν λιμνῶν χωριζόμενα ἀπὸ τῆς ξηρᾶς, μὲ τὴν ὁποίαν συνενώνουν διὰ αἰρετῶν γεφυρῶν πρὸς προφύλαξιν.

Τέλος ἡ νεολιθικὴ ἐποχή κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτῆς περίοδον, τὴν χαλκὴν, παύει ὥραιο καὶ τελειότερα ἔργα τέχνης καὶ χρησιμότητος, οἰκοδομεί οικίας, κτίζει ἀκροπόλεις καὶ τείχη ἐκ λίθων ποταμίων, ἐγκαταλείπει τοὺς λιμναίους οἰκίστους, καταφεύγει εις ἀμυντικὰ ἔργα, ἐξασφαλίζει ζωὴν ἡσυχον καὶ ἀποτελεῖ κοινωνίας καὶ βασιλεία καὶ ἐν γένει προετοιμάζει τὴν ἀνθρωπότητα, κατεργαζομένην τὰ μέταλλα, νὰ εἰσέλθῃ εις νέον σταθμόν πολιτισμοῦ ἐξυπηρετούμενον ἀπὸ τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας.

Ὁ γνωστὸς εἰς ὁμοιόμορφους λαοὺς ἐπιχειρεῖ πολέμους κατακτητικὰς καὶ τὰ κατορθώματα τῶν πολεμιστῶν ψάλλει ὁ ῥαψῶδης συνωδεύων αὐτὰς εἰς τὴν λύραν τὸ ἀρχαιότερον τῶν ὀργάνων. Εἰς τὴν ἐποχὴν αὐτὴν θὰ ἀναζητήσωμεν τὰς εἰσαςτῶν Ὀμηρικῶν ἐπῶν. Μνημεῖα τοῦ προῖ τοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔχομεν μόνον τῆς νεολιθικῆς ἐποχῆς καὶ ἰδίως τῆς τελευταίας περιόδου, τῆς χαλκῆς. Ἐργαλεῖα καὶ ὅπλα λίθινα εὐρίσκουμεν εἰς προϊστορικὰς ἀντοικισμοὺς τῆς Θεσσαλίας, ἰδίως ἡ ὁποία φαίνεται νὰ εἶνε ἡ πρώτη κοίτης τῆς ζωῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα, κατὰ μὲν ἀπὸ τοὺς ἐξασπαστὰς ἀπὸ Βορέα.

Τὰ λείψανα ταῦτα εἶνε ἀγγεῖα χειροποίητα, ἀνάγλυφα, πολλὰς πολυχρώμα, ἔργα ἐξ οψιδιανῶν καὶ χαλκοῦ, κοσμήματα χαλκὰ καὶ χρυσά, ἀγαλμάτια ξανόμορφα καὶ σωματικὰς παραμορφωμένα, ὅπως οἱ στεατοίτητες καὶ αἱ γυναικῶν καὶ ἐγκυμονούσας γυναῖκες, εἰδώλια

Χάλκινος πέλεκυς, πρώτης χαλκῆς περιόδου

Τὰ λείψανα ταῦτα εἶνε ἀγγεῖα χειροποίητα, ἀνάγλυφα, πολλὰς πολυχρώμα, ἔργα ἐξ οψιδιανῶν καὶ χαλκοῦ, κοσμήματα χαλκὰ καὶ χρυσά, ἀγαλμάτια ξανόμορφα καὶ σωματικὰς παραμορφωμένα, ὅπως οἱ στεατοίτητες καὶ αἱ γυναικῶν καὶ ἐγκυμονούσας γυναῖκες, εἰδώλια

μόλις ἔχοντα τοὺς ὑποτυπώδεις χαρακτῆρας τοῦ σώματος, ὅπως τὰ ἐκ Κυκλάδων προερχόμενα. Τὰ δὲ κτίσματα εἶνε ἐκ ποταμίων (λαγάδων) λίθων ἀνάκτορα μὲ τὴν ἐσχάραν χρησιμεύουσας ὡς βωμὸν καὶ μαγειρείον, φρούρια, λιθόστρωτοι δρόμοι. Ἐπίσης σφάζονται καὶ λείψανα λιμναίων οἰκισμῶν εἰς παράλια καὶ πόλεις τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν νήτων.

Ἡ νεολιθικὴ ἐποχή εἰς τὴν Ἑλλάδα φθάνει μέχρι τοῦ Μινωικοῦ καὶ Αἰγαιικοῦ πολιτισμοῦ, 10 αἰῶνας περίπου π. Χ. Τὰ ὠραιότερα λείψανα τοῦ μακροσμένου τούτου πολιτισμοῦ εὐρίσκονται εἰς τὸ Μουσεῖον Ἀθηνῶν καὶ προέρχονται ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν Διμηνίου καὶ Σέσκλου τῆς Θεσσαλίας, τὰς ὁποίας ἐξετέλεσαν οἱ Ἕλληνες ἀρχαιολόγοι Στάης καὶ Τσούντας. Εἶνε ἀγγεῖα μὲ διακοσμήσεις γεωμετρικάς, ὠραιότατα σχήματα, χρωματισμένα μὲ κίτρινον, λευκόν, ῥόδινον καὶ ἐρυθρὸν χρῶμα. Ἐπὶ τοῦ τῶν ἀνασκαφῶν εἰς Διμηνικὸν καὶ Σέσκλον παρὰ τὸν Βόλον, σφάζονται φρούρια μὲ τὰ τείχη καὶ οἰκήματα τύπου τοῦ προϊστορικοῦ ἀνακτοροῦ. Καὶ εἰς ἄλλα σημεῖα τῆς Θεσσαλικῆς πεδιάδος Ἀγγλοὶ ἀρχαιολόγοι ἀνέσκαψαν προϊστορικὸς συνοικισμόν, καὶ ἔφεραν εἰς φῶς σωρεῖαν ἀγγείων, εργαλείων καὶ ὀπλων.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΟΝ ΟΛΥΜΠΟ

Καὶ τίποτα δὲν κρατᾷ στήν Τσαπουρνιά. Τὸ χιόνι ἀρχίζει ἀπὸ τὸ Σεπτέμβριον καὶ φθάνει ὡς τὸν Ἀπρίλην καὶ τὸν Μάη. Ὑστερα ἔρχεται ὁ πάγος καὶ χαλὰ ὅτι ἀφῆσε τὸ χιόνι. Τ' ἀργιούρουνα τελειοῦν τὴν καταστροφὴν, καὶ ἂν μείνῃ πάλι λίγο γέννημα γιὰ ψωμί τὸ τρῶνε τ' ἀποσπάσματα. Πολλοὶ δὲν θερίζουν τίποτα. Ὑστερα πέρνουν τὸ ὄπλο καὶ γίνονται λησταί.

Γιατὶ χτίστηκε στὸ μέρος αὐτὸ ἡ Τσαπουρνιά; Τὴν ἔχτισαν πάλιν λησταί. Οἱ παλαιοὶ ἀρματοῦλοι καὶ κλέφτες. Ὁ Ζήδρος τῆς οἰκιστῆς τῆς, μὰ καὶ ἡ δημιουργία τῆς ἐθεμελιώθηκε στὸ αἷμα. Τὸ τραγοῦδι τοῦ Ζήδρου ποὺ ἐσκότωσαν ἐδῶ τὸ Λάππα, τὸ πρωτοπαλλήκαρό του, τὸ ἔφερε ὅλη ἡ Ἑλλάς. Ἐφωταγράφησα τὸ σπῖτι τοῦ Ζήδρου, ποὺ σώζεται ἀκόμη. Μὰ οἱ γυναῖκες ποὺ ἦσαν μέσα κρύφτηκαν. Μὲ ἐπῆραν γιὰ ἄνθρωπο τοῦ Κράτους ποὺ ἦρθε νὰ πάρῃ τὸ λίγο ψωμί τοῦ σπιτιοῦ. Ἐνας ληστὴς, ὁ καπετὰν Σαμουλῆς, ἐδῶ καὶ δεκαπέντε χρόνια διώρθησε τὸ σπῖτι τοῦ Ζήδρου, ποὺ ἦτο ἐτοιμὸ νὰ πέσῃ. Μὰ καὶ τὸν καπετὰν Σαμουλῆ τὸν ἐσκότωσαν στήν Τσαπουρνιά. Ὁ Ζήδρος εἶχε κάνει καὶ μίαν ἐκκλησίαν, «τὴν Ἁγίαν Κοίμησι». Πάει ἔπεσε καὶ αὐτὴ τὸν Ζήδρον τὸν ἐθάψανε στὸ Μοναστήρι τῆς Ἁγίας Τριάδας. Μὰ τὸ κορμί του, λένε, πῶς δὲν ἔλυσεν ἀκόμη. Καὶ τὰνε ἑκατὸν πενήντα χρόνια ἀπὸ τότε.

Βρέθηκε καὶ ἓνας καλὸς ἄνθρωπος στὸ χωριό, ἓνας νοικοκύρης ἄνθρωπος Ὁ Θανάσης Παῖκος, πρόεδρος τῆς Κοινότητος. Τὸν ἐσκότωσαν καὶ αὐτόν. Ὁ Σκοτῖδας, χωρὶς κανένα λόγο, τὸν ἔφαξεν ἀπὸ τὸν λαϊμό, ὅπως σφάζουν τὰ ἀρνιά καὶ βγήκε τὴν ἰδίαν ὥρα ληστῆς. Ὁ ἀνθυπομοίραρχος Ἀποστόλου ποὺ ἦρθε νὰ κυνηγήσῃ τὸν Σκοτῖδα σκοτώθηκε καὶ αὐτὸς τὴν ἑλληνὴν ἡμέρα ἀπὸ τὸ Γιογκούλα. Μέσα στὸ σπῖτι σκοτώθηκε. Τώρα τ' ἀποσπάσματα κουβάλησαν ὅσο κόσμος. Εἶχε τὸ χωριὸ στήν Ἑλλάσσαν καὶ σὴν Λάρισσα καὶ ἔκταναν στὰ σπῖτια καὶ στὰ κοπάδια γενικὴν ἀρπὰγ. Τὸ χωριὸ ὅμως ἦτο ἀξιοπρεπὲς καὶ καλλιεργητὴ τῆς. Τοῦ φταίει ὅμως ὁ Ὀλύμπος ποὺ στέκεται ἀπέναντί του ψηλὸς, ὀρθοφάνης καὶ ἀδάμαστος. Τὸν ἀγναντεύουν οἱ Τσαπουρνιωτὶ καὶ ἀντὶ νὰ γίνουν Θεοὶ γίνονται λησταί.

Μέσα στὸ χωριὸ αὐτὸ ἡ νοσταλγία μου γιὰ τὴν Τζούλια ἔγινε ξαφνικὰ ἀληθινὴ ἀρρώστια. Εἶχα κλείσει τὰ μάτια μου καὶ δὲν ἔβλεπα τίποτα, τίποτα πιά... Καὶ τὶ θὰ ἔκανα ἄλλο στὰ μέρη αὐτά; Ἦτο δυνατό ποτε νὰ βρῶ τὸ μεγάλο μυστικὸ τοῦ βουνοῦ; Καὶ τὶ τρεῖς ἀκόμη νὰ ἐπιμένω νὰ συναντήσω τοὺς ἀνίκητους ἀνθρώπους ποὺ ἔξοσαν σὰν τσοπάνηδες ἢ σὰν ληστὲς στὰ κορυφές του.

Σηκώθηκα ἀπάνω χωρὶς νὰ εἰπῶ τίποτα, χωρὶς νὰ μιλήσω σὲ κανένα, καὶ ἀρχισά νὰ παίρνω γρήγορα ἀνθρώπινα τὸ δρόμο, τοῦ ἔβγαζαν ἀπὸ τὰ βουνά. Μπροστὰ μου ὁ Ὀλύμπος μὲ ἐκτύπε σὰν νὰ γελοῦσε μαζί μου χιονισμένος. Ἦτο μὰ ἀσπράδα γεμάτη ἐρωμένη, μὲ ἀσπράδα ποὺ ἐκόβει ἀπὸ μαῦρο ἀνοιγμά, σὰν τὸ χάος τοῦ σκόματος κάποιου γίγαντα ποὺ γελᾷ. Μὰ τὸ κακὸ αὐτὸ γέλιο τοῦ βουνοῦ δὲν ἦτο τίποτα γιὰ μένα. Ἡ Τζούλια εἶχε ἀνοίξει. Τὴν ἀγκαλιά τῆς καὶ μὲ καλοῦσε, καὶ ἐγὼ ἐφθάνα, ὅλο ἐφθάνα, κοντὰ τῆς.

ΤΕΛΟΣ.

Κ. ΦΑΛΑΤΤΕ